

יוני 2020

תא"ל שלמה ווקס – מפקדו השנים-עשר של חיל הקשר, האלקטרוניקה והמחשבים, מפקד החיל בתקופת מלחמת המפרץ מאת: אלי"ם (בדימוס) דניאל רוזן

נולד בשנת 1946 בפירנצה, איטליה. עלה לארץ עם משפחתו באפריל 1948. גדל בכפר סבא. בוגר בית הספר המקצועי לטכנאי בזק בירושלים. התגייס לצה"ל בשנת 1963. בוגר קורס קציני קשר בשנת 1965. בשנת 1967, במלחמת ששת הימים, שירת כקצין קשר קווי בגדוד הקשר של פיקוד המרכז. במלחמת ההתשה שירת כקצין קשר חטיבתי בחטיבה מרחבית ברמת הגולן. במלחמת יום הכיפורים שירת כקצין קשר חטיבתי בחטיבת השריון הסדירה 14, שמילאה תפקיד מרכזי בבלימת הכוחות המצריים שחצו את תעלת סואץ ובקרב שאיפשר את צליחת התעלה. בשנת 1976 עלה לדרגת סא"ל ושירת כקצין קשר אוגדת שריון סדירה בסיני, מפקד קורס מפקדי פלוגות קשר, קצין קשר אוגדת שריון מילואים, וכמג"ד בגדוד הקשר של פיקוד הדרום. בשנת 1979 עלה לדרגת אל"ם ושירת כמקשא"פ דרום, קצין קשר גיס מילואים, מפקד בה"ד 7 וסגן קשר"ר. עלה לדרגת תא"ל ומונה לקצין קשר אלקטרוניקה ומחשבים ראשי במאי 1990. שירת בתפקיד זה עד ספטמבר 1993.

לאחר שחרורו כיהן כמנהל כללי של משרד התקשורת, משנת 1993 עד שנת 1997. בתקופתו בוצעו שינויים מבניים מהותיים בענף התקשורת, הותנעה תחרות בתחום הסלולר (עם זכיית חברת סלקום במכרז והתנעת פעילותה, כשירות תחרותי לשירות מונופול בזק/פלאפון) והותנעה תחרות בתקשורת בין-לאומית. לאחר מכן ייעץ בהקמת רשתות תקשורת בארץ ובחו"ל והיה דירקטור במספר חברות תעשייתיות.

בוגר תואר ראשון במדעי המדינה ותואר שני במינהל ציבורי באוניברסיטת חיפה, קורס מח"טים, קורס מפקדי אוגדות והמכללה לביטחון לאומי.

שלמה ווקס עלה לדרגת תא"ל ומונה כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי במאי 1990, ושירת בתפקיד זה עד ספטמבר 1993, לאחר סדרה ממושכת של תפקידים בחיל.

שלמה ווקס החל את דרכו כטכנאי טלפרינטר בגדוד קשר מטכ"ל. עבר קורס קצינים בשנת 1965, ושירת כמ"מ צ"ן, קצין קשר הג"א וקצין קשר קווי (תפקיד אותו מילא במלחמת ששת הימים) בגדוד הקשר של פיקוד מרכז, שהתמודד עם בעיות השליטה במלחמה ובהערכות ביו"ש ובבקעת הירדן לאחר המלחמה (כולל מבצע 'תופת' – פעולת כראמה, מרץ 1968). בשנת 1969 מונה כקצין קשר חטיבתי בחטמ"ר ברמת הגולן, בתקופת מלחמת ההתשה ופעילות פח"ע אינטנסיבית בגזרה הסורית ובגזרת ה'פתחלנדי' (מבצעי 'קלחת').

בשנת 1972 מונה כקצין קשר חטיבתי בחטיבת השריון הסדירה 14 בסיני, תפקיד אותו ביצע במלחמת יום הכיפורים, שם מילאה החטיבה (עם טנקי M48 משופרים) תפקיד מרכזי בקרבות

לבלימת הכוחות המצריים שצלחו את התעלה, ובקרבות 'החוה הסינית' שאיפשרו את מבצע צליחת התעלה. החטיבה נכנסה לכוננות מלאה לאחר ראש השנה, נכונה לפעילות. ביום שישי, ערב יום הכיפורים, הונחתה החטיבה לבצע פריסה לפי תכנית המגננה ('שובך יונים קטן') במוצאי יום כיפור (שבת) בשעה 1800. בשבת בבוקר נכנסה החטיבה ל'כוננות ספיגה'. בשעה 1347 החלה האדמה לרעוד מהרעשה מצרית כבדה.¹ בקרבות הקשים במהלך הלילה נותרה החטיבה עד הבוקר רק עם שבעה טנקים כשירים. אחרי הצהריים הגיעו לקו יחידות מילואים. החטיבה הוכפפה לאוגדה 143 (בפיקוד האלוף אריק שרון), ונכנסה לתהליך מהיר של התאוששות, שיקום והיערכות מחדש, תוך קרבות בלתי פוסקים. בליל ה-15 באוקטובר הייתה החטיבה ראש החץ בהתקפת הנגד להבקעת המערך המצרי, לפריצה לעבר התעלה, בקרב על דרום מתחם 'מיסורי' ('החוה הסינית'). שלמה השתתף בקרבות כאיש צוות חמישי בטנק המח"ט, כדי לסייע למח"ט בקשר ובשליטה בכוחות, ובקרב הצמוד נאלץ לירות בתמ"ק עוזי האישי שלו על כוחות מצריים במספר מקרים. שלמה מספר על ליל הצליחה: "זה היה הלילה הארוך ביותר בחיי... נלחמנו עם המצרים בטווח אפס... שמעתי בקשר את מח"ט הצנחנים, אל"ם דני מט, מדווח 'אקפולקו' (מילת הקוד לכך שהוא חצה את התעלה) ואינך מבין, אתה בתופת, 4-5 ק"מ מנקודת הצליחה... בלילה זה איבדה החטיבה 108 לוחמים... נקודת האור, כאילו חלום, הייתה בוקר ה-16 לחודש, כשאני מגיע עם המח"ט (אל"ם אמנון רשף) לתדריך במוצב 'מצמד' (אזור הצליחה, שכונה בשם 'חצר מוות'), בעיצומו של הקרב הקשה עם המצרים בגדה המזרחית של התעלה, ומוצא את מפקד האוגדה (האלוף שרון) משייט בתעלה עם דוברת אמפיבית ('תמסח')... החטיבה צלחה את התעלה ב-20 בחודש, והשתתפה בקרבות בגזרה המערבית של התעלה... המשימה הייתה הערכות בגדה המערבית של התעלה, על בסיס קשר קווי (כבלי שדה שנלקחו מהגדה המזרחית וכבלי שדה שנלקחו שלל מהכוחות המצריים), כדי לשמור על דממת אלוט ולשפר את ביטחון הקשר."

משנת 1974 שירת כסמג"ד גדוד הקשר במפקדת גייסות השריון, בשנת 1976 מונה לקצין קשר אוגדת שריון סדירה בסיני (אוגדה 162), מפקד קורס מ"פים קשר, קצין קשר אוגדה 131 (במנמ"ש), ובשנת 1978 מונה כסמג"ד 373 וסגן מקשא"פ דרום. בשנת 1979 עלה לדרגת אל"ם ומונה כמקשא"פ דרום, תפקיד אותו ביצע עד שנת 1982.² ולאחר מכן יצא ללימודים במכללה לביטחון לאומי, מונה למפקד בה"ד 7, ובמקביל שירת כקצין קשר גיסי במנמ"ש. בשנים 1986 עד שנת 1988 שירת כסגן קשר"ר.

תקופתו כקצין קשר ואלקטרוניקה ראשי התאפיינה בפעילות מגוונת. ראשיתה בהערכות ל' "מלחמת המפרץ", שכללה – בצד הערכות לפעילות בהיקף נרחב בטווחים רחוקים והקמת מערכי תקשורת לוויינים מבצעיות ראשונות – השמשת אמצעי השליטה והתראה (צפירה) במערך העורף, 'המצאת' מה שכונה 'הגל השקט' כמערך משלים למערך הצפירה שקפא על שמרין מאז מלחמת ששת הימים, ומחשוב חלוקת ערכות מגן לאוכלוסייה האזרחית. בהמשך תקופתו כקשר"ר הותנעה פעילות להחלפת מערך הווי.אר.סי המתשיינים במערכת 'מכלול'; החלו אספקות של מכשיר תג"ם אישי ללוחם מק-624; הותנעה הצטיידות בציוד רד"ט רחבסרט חדיש ('מחוג גדול'), הוחלט על קידום טכנולוגי משמעותי ב'אבן יקרה', הותנע מיזם 'הילוך גבוה' (שהפך עם הזמן ל'אבנט ירוק'),

¹ הפגזה של 2,000 קני ארטילריה מצריים במשך 53 דקות, ותקיפה של 200 מטוסים מצריים.

² בתקופה זו, בעקבות הסכם השלום עם מצרים, פינתה ישראל את סיני ונערכה בגבול הבין-לאומי בשני שלבים: בשנת 1980 התפנו כוחות צה"ל מקווי הסכם הביניים של שנת 1975 ונערכו בקו שעבר מאל עריש בצפון עד ראס מוחמד בדרום; באפריל 1982 פינתה ישראל את יתרת סיני (למעט אזור טאבה, שפונה מאוחר יותר).

לרישות בסיסי צה"ל בשדרת תמסורת על בסיס סיבים אופטיים רחבי סרט, והוכר הצורך במערכת סולרית צבאית 'ורד הרים'; אושר חידוש ועיבוי מערך הלוחמה האלקטרונית.

תקופתו של שלמה ווקס כקשר"ר אופיינה גם ברה"ארגון של מערך המחשבים. יחידת אג"ם למחשב הוכפפה לחיל, והותנע מהלך להקמת חטיבת מחשב, בפיקוד תא"ל הכפוף לקשר"ר. כן הותנע מיזם השו"ב 'וזידיה', כשילוב בין מערכת לנושאי מבצעים והפעלת אש ('וזיר עליון') ומערכת לנושאי מודיעין ('סובסידיה'), הוא הבסיס למערכת השו"ב 'ציד' של היום.

שלמה ווקס, כקשר"ר, טבע את הסיסמה של "מענה לצרכים בהתאמה ובזמן", מיקוד במענה לצרכי צה"ל תוך התחשבות במגבלות טכנולוגיה ותקציב ותהליך סדור, מתמשך ותכליתי של לימוד והפקת לקחים.

עם שחרורו מונה שלמה למנכ"ל משרד התקשורת, שם הייתה לו תרומה חשובה לפיתוח מדיניות ממשלתית של הרחבת התחרות בשוק התקשורת בישראל (ועדת ווקס-ברודט-ליאון), והרחבת התחרות בפועל, ובין היתר: הפרדה מבנית בחברת בזק (פיצול חברות הבת מן החברה, כדי לאפשר תחרות), התנעת תחרות בתקשורת סולרית (מכרז שבעקבותיו קמה חברת סלקום, כמתחרה לפלאפון) והתנעת תחרות בתקשורת בינלאומית (מכרז שבעקבותיו קמה חברת ברק 013 וחברת קווי זהב 012, בתחרות לבזק בינלאומי 014).

חילופי קשר"רים : תא"ל שלמה ווקס מחליף את תא"ל בני מידן, מאי 1990

מימין לשמאל, יושבים : רמ"ח תא"ט אליהו שלמה יריב, ר' מאל"א במפא"ת אליהו אבי פתיר, מקשא"פ מרכז אליהו חיים רדיון, רמ"ח אג"ם אליהו (לימים תא"ל) אביהו (סאשה) דיסטלמן, קשר"ר נכנס תא"ל שלמה ווקס, קשר"ר יוצא תא"ל בני מידן, סגן קשר"ר אליהו שלום ארד (סטולרוב), מפקד בה"ד 7 אליהו יוסי מורגנשטרן, מקשא"פ צפון אליהו (לימים תא"ל) ניסים אלפיה, מפקד בה"ד 7 אליהו גרשון רוטשילד ; עומדים : רמ"ח מחשבים אליהו גיורא לייטרסדורף, מפקד מתנ"ץ אליהו (לימים תא"ל) הרצל הלואלי, מפקד מרכז הל"א אליהו יוסף (גיינגיל) הורוביץ, רמ"ח ציוד ותקציבים באמ"ן אליהו יחיאל (חיליק) בורשטיין, רע"ן שליחות סא"ל מנחם יקואל, רל"שית קשר"ר רס"ן מיכל קלדרון, ראש ממכ"א אליהו ארנסט שוורץ, מפקד משי"א ח"ק אליהו אפרים לורינץ, מפקד ממר"ם אליהו (לימים תא"ל) אלי גונן, מפקד יא"ם אליהו שמואל שטיינמץ, מקשא"פ דרום אליהו שלום גרוסמן, מקשא"ם אליהו אבי שלומי, רמ"ח מערכות קשר אליהו משה (אחי) אחירון.

ביקור פרידה של הרמטכ"ל רבאלוף דן שומרון, מרץ 1991

מימין לשמאל: יושבים: קשר"ר תא"ל שלמה ווקס, הרמטכ"ל רבאלוף דן שומרון; עומדים: ראש מצוי"ק יוצא אל"ם שלמה יריב, סגן קשר"ר אל"ם יוסף אגיב, רמ"ח מחשבים אל"ם גיורא לייטרסדורף, מפקד מרכז הל"א אל"ם יוסי (גיינגיל) הורוביץ, מקשא"פ מרכז אל"ם חיים רדין, רל"שית קשר"ר רס"ן מיכל קלדרון, מקשא"פ צפון אל"ם ניסים אלפיה, מפקד קשר אמ"ן אל"ם אבי שלומי, רפ"ט מתב"ת אל"ם משה שטרנסיס, מפקד מרכז שיקום ואחזקה קשר אל"ם אפרים לורינץ, רמ"ח מערכות קשר אל"ם שלום מנובה, מפקד ממכ"א אל"ם ארנסט שוורץ, מפקד יא"ם אל"ם שמואל שטיינמץ, ראש מצוי"ק נכנס סא"ל יהודה ארמוני, מפקד מתנ"ץ אל"ם הרצל הלואלי, רמ"ח אג"ם אל"ם אביהו (סאשה) דיסטלמן, מפקד בה"ד 7 אל"ם אילן חורש, מפקד ממר"ם תא"ל אלי גונן, מפקד מענ"א אל"ם משה לביא.